

5. Партійна лінія: моноліт чи розкол?

Вступ

Парламентська діяльність та стратегічна поведінка парламентських фракцій у Верховній Раді України IX скликання є важливим індикатором функціонування представницької демократії, політичної конкуренції та міжфракційної взаємодії в умовах воєнного стану. Аналіз внутрішньофракційних процесів дає змогу не лише зрозуміти логіку парламентської поведінки депутатів, а й оцінити рівень внутрішньої консолідації, наявність альтернативних позицій та вплив цих факторів на ухвалення політичних рішень.

Рівень внутрішньої дисципліни є одним із ключових показників інституційної зрілості політичних сил. Водночас сучасний парламентаризм передбачає баланс між дотриманням спільної політичної позиції та збереженням автономії окремих депутатів під час ухвалення рішень. Особливої актуальності це питання набуває в умовах воєнного стану, коли парламент одночасно забезпечує політичний плюралізм, реагує на безпекові виклики та ухвалює рішення, що мають стратегічне значення для держави.

Дослідження питання «Партійна лінія: моноліт чи розкол?» дозволяє оцінити рівень внутрішньофракційної консолідації, виявити відхилення від загальної позиції політичної сили та проаналізувати характер міжфракційної взаємодії в парламенті. Особливого значення набуває аналіз ситуативних союзів, збігів голосувань і механізмів ухвалення рішень у період воєнного стану.

Метою дослідження є аналіз рівня внутрішньофракційної консолідації під час голосувань, ідентифікація відхилень від загальної партійної лінії, з'ясування причин їх виникнення, а також визначення характеру взаємодії між політичними силами для виявлення закономірностей парламентської поведінки.

Аналітична частина

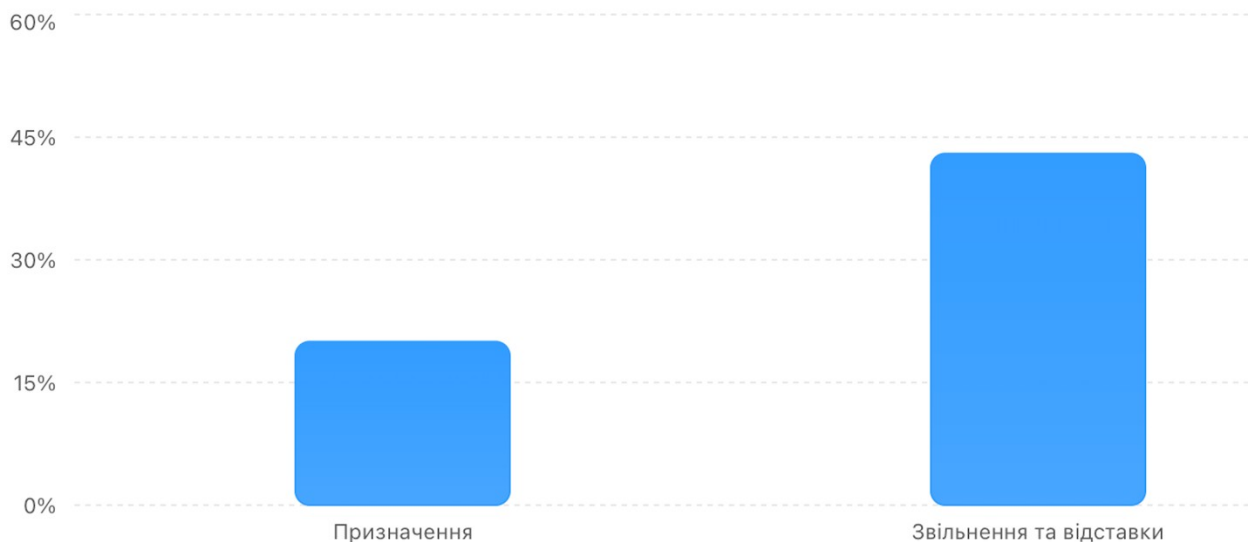
За даними громадського руху «ЧЕСНО», який здійснює моніторинг діяльності Верховної Ради України IX скликання, рівень внутрішньофракційної консолідації залежить від предмета голосування. Найнижчі показники узгодженості традиційно спостерігаються під час розгляду кадрових питань, тоді як вищий рівень підтримки фіксується щодо законодавчих ініціатив та рішень, пов'язаних із безпекою держави.

Аналіз голосувань засвідчує, що кадрові рішення нерідко стають сферою найменшої консолідації. Це пояснюється тим, що призначення та звільнення посадових осіб можуть оцінюватися депутатами крізь призму різних політичних, професійних або ідеологічних підходів.

Під час аналізу кадрових голосувань спостерігається суттєва різниця між підтримкою призначень та відставок.

Підтримка кадрових рішень

Рівень підтримки різних типів кадрових рішень депутатами фракції.

Призначення підтримували лише 20% депутатів, тоді як звільнення та відставки отримували підтримку 43% представників фракції. Така тенденція є характерною для парламентських систем, де кадрові рішення

часто викликають більш широкий спектр позицій, ніж законодавчі ініціативи.

Загальна структура голосувань також демонструє особливості парламентської поведінки депутатів. Більшість представників фракції голосували «за» (52%), 16% утримувалися, а частина депутатів голосувала проти або була відсутня на пленарних засіданнях.

Структура голосувань депутатів

Розподіл результатів голосування під час парламентської діяльності.

Структура голосувань депутатів

Розподіл результатів голосування під час парламентської діяльності.

● За ● Проти або відсутні ● Утримались

Отримані результати свідчать про переважання підтримки рішень фракції, однак помітною залишається частка утримань та неучасті в голосуваннях.

Це може свідчити як про особливості парламентської стратегії, так і про наявність внутрішніх дискусій щодо окремих питань порядку денного.

Показовими є голосування щодо проєктів законів про Державний бюджет України, які традиційно належать до найбільш політично значущих рішень парламенту. Позиції фракцій щодо бюджетних законопроєктів нерідко відображають їхнє бачення соціально-економічної політики та пріоритетів державного розвитку.

Окрему увагу привертають голосування за суспільно резонансні законопроєкти. У таких випадках спостерігається вища ймовірність відхилення окремих депутатів від консолідованої позиції фракції, що може бути пов'язано як з особистими переконаннями, так і з галузевою експертизою або специфікою предмета правового регулювання.

Подібні випадки демонструють, що внутрішньофракційна дисципліна не завжди є абсолютною та допускає певний рівень автономії депутатів. Аналіз індивідуальної поведінки дозволяє умовно виокремити кілька моделей парламентської поведінки: високу дисципліну, періодичні відхилення від загальної позиції та неучасть у голосуваннях.

Аналіз індивідуальної поведінки депутатів дозволяє умовно виокремити кілька моделей парламентської поведінки. До них належать високий рівень дисципліни, періодичні відхилення від загальної позиції фракції та неучасть у голосуваннях. Високий рівень неучасті може свідчити як про обмежену залученість до поточної парламентської діяльності, так і про використання політичної тактики дистанціювання від окремих рішень. Водночас випадки відхилення від загальної позиції не завжди свідчать про внутрішньопартійний конфлікт, а можуть відображати індивідуальну експертизу депутатів або специфіку законодавчих ініціатив.

Дослідження міжфракційної взаємодії свідчить про існування як стабільних, так і ситуативних моделей співпраці між політичними силами. У парламентській практиці збіги голосувань не завжди означають формування політичних коаліцій, а часто відображають підтримку окремих

законодавчих ініціатив, які відповідають програмним засадам різних фракцій або загальнонаціональним інтересам.

Аналіз результатів голосувань демонструє, що найвищий рівень збігів зазвичай спостерігається між політичними силами, які мають схожі підходи до питань європейської інтеграції, реформування державного управління або соціальної політики. Натомість нижчий рівень збігів характерний для політичних сил із відмінними програмними пріоритетами.

Особливого значення набуває аналіз парламентської поведінки в умовах воєнного стану. Після початку повномасштабного вторгнення Російської Федерації окремі питання національної безпеки, обороноздатності держави та європейської інтеграції стали підґрунтям для зростання міжфракційної консолідації. Це свідчить про здатність парламенту адаптуватися до кризових умов та формувати тимчасові механізми співпраці задля ухвалення стратегічно важливих рішень.

Водночас у міру стабілізації політичного процесу та повернення до ширшого кола питань порядку денного рівень міжфракційної консолідації поступово зменшується, що відповідає логіці демократичної політичної конкуренції.

Таким чином, результати дослідження свідчать, що парламентська діяльність характеризується поєднанням партійної дисципліни, внутрішньої різноманітності та ситуативної співпраці між політичними силами. Такий баланс є важливою ознакою демократичного парламентаризму, оскільки забезпечує одночасно стабільність політичних інститутів і представництво різних суспільних інтересів.

Висновки

Проведений аналіз засвідчив, що парламентські фракції не завжди функціонують як повністю монолітні політичні утворення. Навіть за наявності високого рівня партійної дисципліни окремі депутати можуть демонструвати автономність позицій, утримуватися від голосування або підтримувати альтернативні рішення. Такі випадки можуть бути зумовлені

особистою експертизою депутатів, відмінностями у політичних поглядах або специфікою окремих законодавчих ініціатив.

Водночас рівень внутрішньофракційної консолідації залишається одним із ключових показників ефективності діяльності політичних сил у парламенті. Висока узгодженість голосувань сприяє передбачуваності парламентської діяльності, посиленню інституційної спроможності фракцій та формуванню політичної відповідальності перед виборцями.

Дослідження також свідчить про те, що в умовах воєнного стану парламентські фракції частіше демонструють готовність до ситуативної співпраці з питань національної безпеки, обороноздатності держави та європейської інтеграції. Це вказує на посилення ролі державних інтересів під час ухвалення рішень у кризових умовах.

Отже, парламентська діяльність сучасних політичних сил характеризується поєднанням партійної дисципліни, внутрішньої різноманітності та ситуативних політичних союзів. Такий баланс є важливою ознакою демократичного парламентаризму, оскільки забезпечує одночасно стабільність політичних інститутів та представництво різних суспільних інтересів.

Рекомендації

1. Удосконалити внутрішні механізми узгодження позицій перед ключовими голосуваннями.
2. Забезпечити прозорість процедур формування консолідованої позиції фракцій та публічного пояснення мотивів голосування.
3. Розвивати механізми внутрішньої експертної дискусії для мінімізації фрагментації голосувань і підвищення якості парламентських рішень.
4. Посилити комунікацію з громадянами щодо результатів голосувань із найбільш суспільно значущих питань.
5. Сприяти розвитку парламентської культури, яка поєднує партійну дисципліну з повагою до індивідуальної позиції депутатів та принципів демократичного представництва.

МІЖНАРОДНИЙ
ФОНД
ВІДРОДЖЕННЯ

EEYES
EASTERN EUROPE YOUTH
EMPOWERMENT SPACE

